

5.3.2009

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2008

Ilmailulaitos on valtion omistama liikelaitos. Ilmailulaitos ja sen omistamat tytäryhtiöt muodostavat Ilmailulaitos-konsernin. Ilmailulaitos käyttää aputoiminimenä ja liikemerkkinä nimeä Finavia.

Kertomusvuoden aikana maailmantalouden ja lentoliikenteen näkymät heikkenivät nopeasti. Useamman vuoden kestänyt kasvu taittui ja vuoden viimeisinä kuukausina lentomat kustuksen volyymit jäivät alle edellisen vuoden tason.

Heikentyneistä näkymistä huolimatta Ilmailulaitoksen liikevaihto kasvoi ja tulos parani. Konsernin liikevaihto oli 336,1 miljoonaa euroa (310,3 vuonna 2007) ja tulos oli 35,4 miljoonaa euroa (28,7). Kasvu tuli pääosin kansainvälisen liikenteen tuotoista, jossa näkymät heikkenivät vasta vuoden loppupuolella. Suhteellisesti eniten, 12,4 %, kasvoi kaupallinen liiketoiminta.

Ilmailulaitos-konserni saavutti sille asetetut tulostavoitteet ja vei eteenpäin uuden strategian toteuttamista. Uuden palvelustrategian mukainen toimialajako valmisteltiin vuoden 2007 aikana ja kertomusvuonna liiketoiminnan johtaminen, kehittäminen ja organisointi toteutettiin uuden toimialajaon mukaisella rakenteella. Konsernin toimialat ovat lentoasemaliiketoiminta, lennonvarmistusliiketoiminta, kaupallinen liiketoiminta sekä lentoliikennettä tukevat kiinteistö- ja palveluliiketoiminnat.

LENTOLIIKENTEEN KEHITYMINEN

Vuosia jatkunut lentoliikenteen positiivinen kehitys pysähtyi vuonna 2008. Eurocontrolin tilasto- ja ennusteyksikön Statforin seurannan mukaan Euroopan lentoliikenne kasvoi lentojen määrällä mitattuna vain 0,1 prosenttia vuonna 2008 (5,1 prosenttia vuonna 2007). Erityisen vaatimatonta kehitys oli Italian, Espanjan ja Iso-Britannian markkinoilla, kun taas useassa Itä-Euroopan maassa kasvu jatkui vakaana. IATA:n tilastojen mukaan Euroopan kansainvälisessä reittiliikenteessä maksettujen henkilökilometrien (RPK) kasvu vuonna 2008 oli 1,8 prosenttia (6,0). Tarjottujen henkilökilometrien (ASK) määrä lisääntyi vastaavasti 3,8 prosenttia (5,2), joten koko lentokaluston keskimääräisessä kuormitussuhteessa tapahtui noin prosenttiyksikön heikennys. Euroopan rahtiliikenteen osalta IATA raportoi tonnikilometrien (FTK) vähentyneen 2,8 prosentilla (+2,7) tarjonnan 2,9 prosentin lisääntymisestä (2,7) huolimatta.

Suomessa lentojen kokonaismäärä kasvoi 2,8 prosenttia (1,0). Kotimaan reitti-, tilaus- ja taksilentojen määrä kasvoi 1,1 prosenttia (-9,7). Kansainvälisten lentojen määrä kasvoi edellisestä vuodesta 5,8 prosentilla (4,8). Näihin lukuihin sisältyvät myös ylilennot.

Ilmailulaitoksen lentoasemilla oli 1,4 prosenttia enemmän matkustajia kuin vuotta aikaisemmin (5,9). Kansainvälisen liikenteen matkustajamäärä kasvoi 4,8 prosenttia (10,1). Kotimaan liikenteen matkustajamäärä puolestaan väheni jo toisena vuonna peräkkäin, nyt 5,5 prosenttia (-1,8). Ilmailulaitoksen lentoasemien kautta kulki yhteensä 17,6 miljoonaa matkustajaa (17,3). Helsinki-Vantaan lentoasemalla matkustajamäärä kasvoi 2,3 prosenttia (8,2) 13,4 miljoonaan matkustajaan.

Operaatiomäärillä mitattuna Suomen lentoliikenne kehittyi selvästi paremmin kuin Euroopassa keskimäärin. Lähtöjä ja laskeutumisia oli 3,5 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna (-2,1). Koko Euroopassa vastaava kasvu oli vain +0,1 prosenttia. Kotimaan liikenteessä operaatioiden määrä lisääntyi 1,2 prosenttia (-9,7), ja ulkomaan liikenteessä 5,5 prosenttia (5,8). Luvut sisältävät reitti-, tilaus- ja taksiliikenteen lähdöt ja laskeutumisot.

5.3.2009

Ylilentojen määrä jatkoi koko 2000-luvun kestänyttä kasvuaan. Vuonna 2008 ylilentoja (pl. Kvarken) oli 9,7 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna (1,8). Suomelle tärkeän Euroopan ja Kaukoidän välisen Transpolar -reitin ylilennot lisääntyivät yhden hieman heikomman välivuoden jälkeen 6,3 prosenttia (-0,5).

Tavaraliikenteen (rahti ja posti) tonnimäärä Suomen lentoliikenteessä oli 2,8 prosenttia suurempi kuin edellisenä vuonna (6,7).

ILMAILULAITOKSEN LIIKENNEMAKSUJEN HINTAKEHITYS

Ilmailulaitoksen tavoitteena on pitää hintojen korotukset maltillisina siten, että mahdollinen hintavaikutus on enimmillään 50 prosenttia arvioidusta inflaatiosta. Tavoite ei sisällä kustannuksia, joita saattaa aiheutua ulkoisista ennakoimattomista tekijöistä, kuten turvamääräyksistä.

Lentoliikennemaksujen korotusten keskimääräinen hintavaikutus vuonna 2008 oli 1,11 prosenttia (4,98). Vuoden alussa lentoreittimaksun kokonaisyksikköhintaa korotettiin 5,8 prosentilla ja 1.4.2008 alkaen matkustajamaksuja nostettiin 2,2 prosentilla. Samalla kansainvälisten vaihtomatrustajien matkustajamaksua kuitenkin alennettiin 16,2 prosenttia kompensoimaan 1.9.2007 alkaen näiltä matkustajilta perittyä turvamaksua.

TALOUDELLINEN TULOS 2008

Ilmailulaitos-konsernin vuoden 2008 liikevaihto kasvoi 8,3 prosenttia ja oli 336,1 miljoonaa euroa (310,3 vuonna 2007). Konsernin toimintakulut olivat 243,1 miljoonaa euroa (228), jossa kasvua edelliseen vuoteen oli 6,6 prosenttia. Konsernin tulos parani 6,7 miljoonalla eurolla ja oli 35,4 miljoonaa euroa (28,7). Liikevaihdon kasvu tuli ydinliiketoiminnasta. Tulosparannukseen sisältyi kertaluonteinen myyntivoitto 4,2 miljoonaa euroa.

Ilmailulaitoksen liikevaihto kasvoi 7,7 prosenttia ja oli 312,4 miljoonaa euroa (290,2). Liiketoiminnan muita tuottoja kertyi 5,2 miljoonaa euroa. Tuotot kertyivät lähinnä kiinteistökaupoista. Ilmailulaitoksen tulos parani 3,3 miljoonalla eurolla ollen 34,7 miljoonaa euroa (31,4). Ilman kertaluonteisia eria vuoden 2008 tulos oli 30,1 miljoonaa euroa. Valtioneuvoston Ilmailulaitokselle asettama tulostavoite 30,5 miljoonaa euroa ylitettiin.

Ilmailulaitoksen toteutuneet toimintakulut olivat 231,6 miljoonaa euroa (218,4), kasvua edelliseen vuoteen oli 6,1 %. Henkilöstökulut kasvoivat 3,1 miljoonalla eurolla. Kasvu johtui suureksi osaksi kohonneista palkkakustannuksista.

Materiaali- ja palveluostot ja liiketoiminnan muut kulut kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna yhteensä 10,2 miljoonaa euroa. Kohonneet energiakustannukset johtivat siihen, että kunnallistekniset maksut olivat 2,7 miljoonaa euroa enemmän kuin viime vuonna (kasvua 25,5 %). Turvatarkastuksen ostopalvelut kasvoivat 1,4 miljoonaa euroa ja huolto- ja korjauskulut 1,1 miljoonaa euroa.

LIIKETOIMINTOJEN KEHITYS

Lentoasemaliiketoiminta vastaa Ilmailulaitoksen lentoasemaverkosta. Se tuottaa lentoasemapalvelut, vastaa lentoasemien infrastruktuurista sekä näiden kehittämisestä.

Alkuvuoden hyvä kansainvälisen liikenteen kehitys sekä tehdyt matkustajamaksujen korotukset kasvattivat lentoasemaliiketoiminnan tuottoja 5,6 % verrattuna edelliseen vuoteen. Liiketoiminnan tuotot vuonna 2008 olivat 181,4 miljoonaa euroa (171,8). Tuottoihin vaikuttavat sekä matkustajamäärä että laskeutuvien koneiden määrä ja niiden paino. Matkustajamäärä kasvoi 1,4 % ja laskeutumisten määrä lisääntyi 3,4 % vuoteen 2007 verrattuna.

5.3.2009

Lennonvarmistusliiketoiminnan vastuulla ovat Suomen ilmatilan käytön hallinta sekä lennonvarmistuspalvelut Ilmailulaitoksen lentoasemilla. Vuonna 2008 lennonvarmistusliiketoiminnan tuotot kasvoivat 8,2 % verrattuna edelliseen vuoteen liikevaihdon ollessa 61,5 miljoonaa euroa (56,9). Tuotot muodostuvat pääosin lentoasemien lennonvarmistusmaksuista ja lentoreittimaksuista.

Lennonvarmistusmaksujen perustana olevien yksiköiden (ns. TN-unit) määrä lisääntyi 4,4% verrattuna edelliseen vuoteen. Kotimaan liikenteessä kasvu oli 0,8 % ja kansainvälisen liikenteen kasvu oli 6,8 % TN-uniteilla mitattuna. Lentoreittipalvelun maksujen määräytymisessä käytetään service unit-yksikköä, jonka perustana on lennettyjen kilometrien matka ja ilma-aluksen paino. Lentoreittipalvelujen volyyymi kasvoi 5.9 %.

Kaupallinen liiketoiminta vastaa Ilmailulaitoksen lentoasemien kaupallisista palveluista. Palvelut tarjotaan suoraan matkustajille tai yhteistyössä muiden lentoasemalla toimivien palvelutarjoajien kanssa.

Kaupallisen liiketoiminnan tuotot kasvoivat vuonna 2008 12,4 % verrattuna edelliseen vuoteen liikevaihdon ollessa 65,9 (58,6). Hyvä kehitys johtuu lähinnä kasvaneista pysäköintituotoista ja vuokratuottojen lisääntymisestä.

TYTÄRYHTIÖT

Airpro Oy kehittää ja tuottaa liikenne-, lentoasema- ja matkapalveluita liikenteen ja matkailun yrityksille sekä suoraan matkustajille. Airpron liikevaihto vuonna 2008 oli 27,6 miljoonaa euroa (25,6) kasvaneen 8 % edellisestä vuodesta. Liikevaihdon kasvu johtui pääosin lisääntyneistä maahuolintasopimuksista lentoasemilla. Tilikauden voitto oli 0,4 miljoonaa euroa (0,4). Yhtiön taseen loppusumma 31.12.2008 oli 6,9 miljoonaa euroa (6,1).

Ilmailulaitoksen kiinteistöliiketoiminnasta vastaa **Lentoasemakiinteistöt Oy (LAK Oyj)**.

Yhtiö tarjoaa toimitilapalveluja lentoasemalla toimiville yrityksille ja toimii erilaisten lentoasemien yhteydessä sijaitsevien rakennushankkeiden kehittäjänä ja rakennusten omistajana. Kiinteistöliiketoiminnan liikevaihto kasvoi vuonna 2008 25,3 % ja oli 10 miljoonaa euroa (8,0). Liikevaihdon kasvu johtui pääosin vuonna 2007 valmistuneiden tilojen käyttöönotosta. Tilikauden voitto oli 0,9 miljoonaa euroa (0,0). Yhtiön tasearvo tilikauden lopussa oli 79,9 miljoonaa euroa (81,9).

Muiden tytäryhtiöiden (IP Kiinteistöt Oy, Kiinteistö Oy Turun Lentorahti, Kiinteistö Oyj Lentäjäntie 1, Kiinteistö Oyj Lentäjäntie 3) yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2008 oli 5,5 miljoonaa euroa (5,1). Tilikauden yhteenlaskettu tappio niiden osalta oli -0,3 miljoonaa euroa (-0,2).

INVESTOINNIT

Konsernin käyttöomaisuusinvestoinnit olivat vuonna 2008 yhteensä 112,7 miljoonaa euroa (93,5). Suurin osa investoinneista (108 miljoonaa euroa) toteutettiin Ilmailulaitoksessa. Tytäryhtiöistä suurin investoija oli IP Kiinteistöt Oy 3,9 miljoonan euron investointimenoilla.

Valtion vuoden 2008 talousarviossa Ilmailulaitokselle annettiin oikeus investoida yhteensä 120 miljoonaa euroa vuonna 2008 (100). Ilmailulaitokselle annettiin valtuus tehdä investointeja koskevia sitoumuksia, joista aiheutuu menoja seuraavina vuosina yhteensä 300 miljoonaa euroa.

Ilmailulaitoksen tilikauden investoinnit olivat yhteensä 108 miljoonaa euroa (74,4). Tilikauden päättämisen jälkeiseen aikaan kohdistuvia, investointeihin liittyviä sitoumuksia tehtiin yhteensä 39,8 miljoonaa euroa.

Helsinki-Vantaan lentoaseman ulkomaan terminaalin laajennustyöt etenivät vuonna 2008 aikataulusaan ja kustannusarvion mukaan. Laajennuksen kokonaiskustannusarvio on 143 miljoonaa euroa.

5.3.2009

Asematasolla käynnissä olevat peruskorjaus- ja laajennustyöt jatkuvat syksyyn 2009. Helsinki-Vantaalle rakennettiin uusi pysäköintitalo, joka käyttöön otettiin helmikuussa 2009. Taksipalvelun parantamiseksi avattiin uusi taksien odotus- ja keräilyalue syksyllä 2008. Helsinki-Vantaan lentoaseman terminaalijaon suunnittelutyö aloitettiin vuonna 2008.

Kuusamon lentoaseman terminaalin laajennusosa otettiin käyttöön joulukuussa 2008 ja vanhan osan saneeraaminen jatkuu vuonna 2009. Osana lentoliikennealueiden perusparannusohjelmaa Kemi-Tornion lentoliikennealueiden peruskorjaus toteutettiin kesällä 2008.

RAHOITUS

Valtioneuvosto oikeutti Ilmailulaitoksen ottamaan uutta pitkäaikaista lainaa yhteensä enintään 100 miljoonaa euroa (50). Tämän lisäksi Ilmailulaitos oikeutettiin antamaan vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia yhteensä enintään 30 (50) miljoonan euron edestä lentokenttä- ja lennonvarmistuspalveluita tuottavien tytäryhtiöidensä tai Ilmailulaitoksen toimialaan liittyvien kiinteistöyhtiöidensä ottamien lainojen vakuudeksi.

Ilmailulaitos nosti vuoden aikana 40 miljoonan euron lainan Euroopan Investointipankista (50). Lainalla rahoitetaan Helsinki-Vantaan lentoasemalle rakennettavaa ulkomaan terminaalin laajennusta. Ilmailulaitos ei antanut omavelkaisia takauksia tytäryhtiöidensä lainojen vakuudeksi vuoden 2008 aikana. Yhdelle konsernin tytäryhtiölle nostettiin yhteensä 2,5 (19,25) miljoonaa euroa pitkäaikaista pääomaa ilman liikelaitoksen antamaa omavelkaista takausta.

Ilmailulaitoksen ja sen tytäryhtiöiden korolliset lainat vuoden lopussa olivat yhteensä 304,3 (279) miljoonaa euroa. Pitkäaikaisia korollisia lainoja vuoden lopussa oli yhteensä 289,8 (260,6) miljoonaa euroa ja lyhytaikaisia korollisia lainoja 14,7 miljoonaa euroa (18,4). Uutta lainaa otettiin yhteensä 42,5 miljoonaa euroa (69,3) ja vanhoja lainoja lyhennettiin 15,5 miljoonalla eurolla (12,4). Korollisten lainojen määrä kasvoi edellisvuoteen verrattuna 25,3 miljoonaa euroa (56,7).

Ilmailulaitoksen korolliset lainat olivat vuoden lopussa 189,3 miljoonaa euroa (157,8) sisältäen vuoden 2009 lyhennykset. Vuoden aikana Ilmailulaitos lyhensi lainakantaansa 8,5 miljoonaa euroa (8,5). Ilmailulaitoksen pitkäaikaisissa rahoitus sopimuksissa on eduskunnan vahvistamien lainavaltuuksien mukaisesti varmistettu vuodelle 2009 40 miljoonan euron lainarahoituksen saaminen.

Ilmailulaitoksen korollisten lainojen keskiporko oli vuoden lopussa 3,9 prosenttia (4,4). Konsernin kororiskipolitiikan mukaan lainakannasta on oltava suojattuna 25–100 prosenttia. Vuoden 2008 lopussa konsernin suojausaste oli 32 prosenttia (43). Suojaavien sopimusten vaikutus on huomioitu lainojen keskiporkkoa laskettaessa. Konsernin avointa korkoriskiä pienentävät myös taseessa olevat lyhyt- ja pitkäaikaiset korkosijoitukset.

Ilmailulaitoksen liiketoiminnan kassavirta ennen investointeja oli 75,1 miljoonaa euroa (65,5), joka on 9,6 miljoonaa euroa viimevuotista parempi. Kassavirta investointien jälkeen oli -28,3 miljoonaa euroa (11,2). Rahoitusomaisuutena olleista pitkäaikaisista arvopaperisijoituksista kirjautui arvostusvoittoa vuoden aikana noin 0,9 miljoonaa euroa (2,2). Lyhytaikaisista sijoituksista kertyi 1,1 miljoonan euron tappio. Kaikki finanssisijoitukset on tilinpäätöksessä arvostettu hankintahintaan tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan tulosvaikutteisesti.

ILMAILULAITOKSELLE ASETTUJEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMINEN VUONNA 2008

Liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 8 §:n 2 momentin perusteella liikenne- ja viestintäministeriö päätti Ilmailulaitokselle asetettavista palvelutavoitteista ja tulostavoitteesta.

5.3.2009

Ilmailulaitoksen liiketoiminnan perustehtävänä on luoda turvallisilla, laadukkailla ja kustannustehokkaiden lentoliikenteen palveluilla ja infrastruktuurilla keskeinen edellytys suomalaisten ja suomalaisen yhteiskunnan ja alueiden kilpailukyvyille, liikkumiselle ja kansainvälisyydelle.

Ilmailulaitoksen strategiana on vastata voimakkaaseen Suomen kautta kulkevan kansainvälisen lentomatkustuksen kasvuun, elinkeinoelämän globalisoitumiseen sekä kasvavaan ihmisten ja tavaroiden liikkumiseen. Kustannustehokkuuden vaatimukset tulevat entisestään lisääntymään myös Ilmailulaitoksen palveluiden osalta.

Lentoasemapalveluiden tarkoituksenmukainen saatavuus maan eri osissa ja lentoasemaverkon ylläpito myös vähäisen lentoliikenteen olosuhteissa on keskeinen haaste Ilmailulaitoksen toiminnalle.

Vuodelle 2008 asetetut palvelutavoitteet ja muut toiminnalliset tavoitteet on saavutettu seuraavasti:

- **”pitää Ilmailulaitoksen turvallisuus- ja laadunhallintajärjestelmä eurooppalaisen regulaation mukaisena.”**

Ilmailulaitos kehittää turvallisuuden hallintaa järjestelmällisesti. Erilaisten poikkeamien raportointiin on kannustettu vuosia ja raportointikynnys on sen seurauksena madaltunut ja raporttien määrä kasvanut jo viidettä vuotta peräkkäin. Vuonna 2008 ilmoituksia tuli 1627 (1257). Valtaosa poikkeamista käsitteli ilma-alusten toimintaa tai niiden teknisiä ongelmia, mutta myös merkittävässä määrin Ilmailulaitoksen omaa toimintaa.

Ilmailulaitos asetti sisäisesti turvallisuustavoitteita toimintakyvyn, vikasietoisuuden, tapahtumiin reagoinnin ja korjaavien toimenpiteiden sekä tapahtumien ennakoitavuuden suhteen. Tavoitteet täyttyivät erittäin hyvin lukuun ottamatta tapahtumien ennakoitavuutta. Ennakoitavissa olevia poikkeamia tapahtui tavoitetta useammin. Useimmat näistä liittyivät ilma-alusten toimintaan. Ilmailulaitoksen rakentamat turvaverkot sekä reagointi olivat kuitenkin erittäin korkeaa tasoa eivätkä poikkeamat päässeet vaikuttamaan toimintakykyä tai turvallisuutta alentavasti. Ilmailulaitoksen toiminnasta johtuvia vakavia vaaratilanteita ei sattunut, mutta Ilmailulaitoksen toiminta oli myötävaikuttavana osatekijänä neljässä vauriotapauksessa.

Vuoden 2008 turvallisuuden hallinnan suurin tavoite oli tietojen yhdistämisen saattaminen analyysien pohjaksi. Eri tietolähteiden ja monipuolisen tiedon yhtenäinen analysointi on myös tulevaisuudessa merkittävä haaste. Ilmailulaitos otti käyttöön kehittämänsä inhimillisten tekijöiden luokittelujärjestelmän. Luokittelujärjestelmä saavutti myös kansainvälistä mielenkiintoa. Sen avulla kerätään tietoa poikkeamiin liittyvien sekä positiivisten että negatiivisten inhimillisten tekijöiden vaikutuksesta.

Tilikaudella auditoitiin kaikki Ilmailulaitoksen yksiköt. Auditointeja tehtiin yhteensä 36. Lentoasemilla auditoitiin ISOstandardin mukaan lennonvarmistus- ja lentoasemaliiketoiminta sekä kunnossapito- ja pelastustoiminnot. Ilmailulaitos toteutti turvallisuuskulttuurikyselyn eri henkilöstöryhmille. Kyselyn sekä auditointien perusteella todettiin Ilmailulaitoksen turvallisuuskulttuurin olevan hyvällä tasolla.

Vuoden 2008 aikana turvallisuus- ja laatuyksikkö jatkoi turvallisuustarkastelujen laatijoiden ja hyväksyjien kouluttamista. Koulutettuja on joka yksiköstä ja kaikilta toimialoilta. Vuoden 2008 lopussa oli koulutettu 103 (59) ilmailulaitoslaista sekä 6 ulkopuolista henkilöä. Turvallisuustarkastelu on turvallisuudenhallintajärjestelmän osa, jolla ennakoita tunnistetaan, analysoidaan ja hallitaan järjestelmään liittyviä, ilma-aluksiin kohdistuvia riskejä koko elinkaaren ajan aina suunnittelusta lähtien.

Turvallisuuden hallintaorganisaation johtoryhmät toimivat säännöllisesti vuonna 2008. Turvallisuus- ja laatujohtoryhmä kokoontui viisi kertaa, lennonvarmistusosaston turvallisuus- ja laatujohtoryhmä kymmenen kertaa, kenttäosaston turvallisuus- ja laatujohtoryhmä yhdeksän kertaa ja lentoasemien ja yksiköiden turvallisuus- ja laaturyhmät yhteensä 185 kertaa.

5.3.2009

- **”pitää Ilmailulaitoksen lennonvarmistuksesta johtuvat viiveet alle eurooppalaisen keskitason”**
- **”pitää Helsinki-Vantaan lentoasema Euroopan täsmällisimpien lentoasemien joukossa.”**

Lentoliikenteen operaatioiden kasvu oli vuonna 2008 ennakoitua suurempaa, kasvu oli 3,5 % (-2,1 %). Operaatioiden lukumäärä oli 491 357. Johdettujen lentojen lukumäärä kasvoi yli kuusi prosenttia ja ylilentävä liikenne kasvoi lähes kymmenen prosenttia. Kasvun mahdollistaa Suomen edullinen maantieteellinen asema ns. isoympyräreitillä. Osaltaan kasvuun on vaikuttanut Euroopan ja Kaukoidän kohteiden välille avautunut uusi lentoreitti sekä Venäjän ja USA:n, Intian ja USA:n sekä Lähi-idän ja USA:n kohteiden välillä kasvanut lentoliikenne.

Vuodenaikojen vaihtelujen aiheuttamasta haasteesta huolimatta lentoliikenteen säännöllisyys oli vuoden 2008 aikana huippuluokkaa. Lentoliikenteen säännöllisyyttä seurataan jatkuvasti sekä Eurocontrolin että Ilmailulaitoksen tilastoilla. Näissä tilastoissa seurataan sekä lähtevää että saapuvaa liikennettä. Tilaston mukaan Ilmailulaitoksen toiminta Helsinki-Vantaalla oli vuonna 2008 täsmällistä. Ilmailulaitoksen toiminnan vuoksi kaikista lähtevistä lennoista vain 0,57 % myöhästyi yli 15 minuuttia. Lennonjohdon takia viivästyneiden osuus supistui 27 kappaleeseen edellisvuoden 79 kappaleesta. Lentoliikenteen kokonaisoperaatiot Helsinki-Vantaalla vuonna 2008 kasvoivat 2,5 prosenttia vuodesta 2007.

Eurocontrolin tilastoinnin mukaan kaikkien lentojen keskiviiveellä mitattuna lennonjohdolliset viiveet Suomessa olivat vuoden kaikkina kuukausina selkeästi alle Euroopan keskiarvon.

Toimintakauden 2008 aikana vakiintui Helsinki-Vantaan rinnakkaiskiitoteiden samanaikainen käyttö. Rinnakkaiskiitoteiden samanaikaisen käytön myötävaikutuksella kesäkuussa saavutettiin uusi ennätys ja iltapäivän ruuhkatunnin aikana Helsinki-Vantaalle laskeutui yhteensä 55 ilma-alusta.

Yhteistoiminta Tampereen alueenlennonjohdon ja Helsinki-Vantaan välillä on toiminut hyvin ja toteutunut lennonvarmistusliiketoiminnan tavoitteiden mukaisesti. Tampere-Pirkkalan tornitutkakonsepti otettiin käyttöön vuoden 2008 aikana. Toimintamalli mahdollistaa tutkajärjestelmien avulla optimilentoreitit tilanteissa, joissa ei ole tarvetta avata erillistä lähestymislennonjohtoa.

Sekä Helsinki-Vantaan rinnakkaiskiitoteiden käyttö että tornitutkakonseptin käyttöönotto Tampere-Pirkkalassa, niihin liittyvine erityisjärjestelyineen ja yhteistoimintamenetelmineen, mahdollistavat lentoyhtiöille kustannustehokkaat toimintamallit. Polttoainekulutus vähenee ja sen seurauksena myös lentoliikenteen päästöt vähenevät. Myös lentomelun kannalta vaikutukset ovat positiiviset.

Ilmavoimien edellyttämään palveluhaasteeseen on voitu vastata hyvin. Tästä osoituksena oli kesäkuussa Suomen ilmatilassa toteutettu kansainvälinen ADEX-2008 ilmapuolustus -harjoitus.

- **”pitää lentoliikenteen palveluhinnat tasolla, joka ei huononna suhteellista kilpailukykyämme lentoasemien joukossa.”**

Lentoasemien välisessä kilpailussa palveluiden laadun lisäksi hinnoittelulla on suuri merkitys. Ilmailulaitos seuraa jatkuvasti Euroopan lentoliikennemaksujen kehittymistä, ja tavoitteena on vähintäänkin säilyttää nykyinen asema suhteessa muiden lentoasemien hinnoitteluun. Kansainvälisessä maksuvertailussa ovat mukana Euroopan päälentoasemat (23 lentoasemaa) ja kaikki yleisimmät ilma-alustyytit. Vertailussa otetaan huomioon kaikki lentoaseman ja lennonvarmistuksen maksut, myös lentoreittimaksut.

Helsinki-Vantaan lentoasema sijoittuu kymmenen edullisimman lentoaseman joukkoon. Sija vaihtelee hieman ilma-alustyytiin mukaan. Yleisimmän tällä kentällä Euroopan liikenteessä liikennöivän Airbus 320 -koneen vertailussa Helsinki-Vantaa oli vuonna 2008 ryhmän kahdeksanneksi edullisin. Sijaluvussa on tapahtunut yhden sijan heikennys edelliseen vuoteen verrattuna. Kärkeen sijoittuivat Pieta-

5.3.2009

rin, Dublinin ja Tallinnan lentoasemat, kun taas kalleimpiin lentoasemiin kuuluivat Lontoo (Heathrow), Pariisi (Charles de Gaulle) ja Zürich. Helsinki-Vantaan lentoliikennemaksut ovat 17 % halvemmat kuin vertailussa mukana olevien 22 muun lentoaseman maksut keskimäärin.

Raskaamman kaluston osalta, yleisimmän tällä kentällä Aasiaan liikennöivän Airbus 340 -koneen vertailussa, Helsinki-Vantaa sijoittuu samoin kahdeksannelle sijalle. Myös tältä osin on tapahtunut yhden sijaluvun heikennys edelliseen vuoteen verrattuna. Halvimpia lentoasemia olivat Pietari, Keflavik ja Riika, kun taas kalleimpaan päähän sijoittuivat Pariisi (Charles de Gaulle), Zürich ja Frankfurt. Keskimäärin Helsinki-Vantaan lentoliikennemaksut ovat 14 % edullisemmat kuin vertailun muiden lentoasemien vastaavat.

Pohjoismaiden päälentoasemien keskinäisessä lentoliikennemaksujen vertailussa Helsinki-Vantaa sijoittuu hyvin. Esimerkiksi Airbus 320 -konetyypin maksujen osalta Helsinki-Vantaa on halvin, kun taas Airbus 340 -koneen kohdalla vain Tukholma (Arlanda) on jonkin verran edullisempi. Pohjoismaiden päälentoasemista Kööpenhamina on selkeästi kallein.

- **”ylläpitää Helsinki-Vantaan lentoaseman palvelutaso viiden parhaan lentoaseman joukossa Euroopassa”**
- **”ylläpitää Ilmailulaitoksen lentoasemien palvelutaso hyvänä (5,7 asteikolla 1-7).”**

Ilmailulaitos perusti vuonna 2008 markkinointiyksikön, jonka tehtävänä on myydä ja markkinoida koko Ilmailulaitoksen lentoasemaverkkoa niin kotimaisille kuin ulkomaisille lentoyhtiöille. Ilmailulaitoksessa käynnistettiin myös koko yritystä koskeva asiakkuudenhallinnan kehittämistyö. Markkinoinnin ja asiakkuudenhallinnan kehittämisellä tavoitellaan sekä volyymin kasvua että palvelutason ja asiakastyytyväisyyden kasvattamista.

Helsinki-Vantaan lentoasema on sijoittunut viime vuosina kokoluokassaan maailman parhaiden lentoasemien joukkoon kansainvälisen lentoasemien järjestön ACI:n teettämässä ns. ASQ -tutkimuksessa. Vuonna 2007 Helsinki-Vantaa oli kokoluokassaan maailman kolmanneksi paras lentoasema. Vuoden 2008 osalta tutkimustietoa ei ole vielä julkistettu. Kuluvan vuoden aikana tutkimuslaitos Skytrax valitsi Helsinki-Vantaan lentoaseman maailman 9. parhaaksi lentoasemaksi. Matkatavaroiden käsittelyssä Skytrax arvosti Helsinki Vantaan maailman 3. parhaaksi lentoasemaksi, sijoitus edellisenä vuonna oli toiseksi paras.

Ilmailulaitos toteuttaa vuosittain lentomatikustajille kohdennetun asiakastyytyväisyyskyselyn. Asiakkaiden kokonaistyytyväisyys on ollut lievässä laskusuunnassa vuodesta 2004, mutta kääntyi vuonna 2008 lievään nousuun. Lähes kaksi kolmesta antoi erinomaisen tai hyvän yleisarvosanan kotimaan asemille. Yksi kolmannes arvioi tason tyydyttäväksi tai heikoksi. Ilmailulaitoksen lentoasemien kokonaisarvosanaa nostaa eniten henkilöstön palveluasenne. Tutkimuksessa arvioidaan kahdeksaa osaluuetta. Ainostaan pysäköintijärjestelyt arvioitiin heikommin kuin edellisenä vuonna. Tutkimuksen yleisarvosana vuonna 2008 asteikolla 1-7 oli 5,74 (5,62)

- **”tehdä turvatarkastukset niin, että lentoasemien toiminnan sujuvuudelle asetetut vaatimukset täyttyvät siten, että keskimääräinen turvatarkastuksen läpimenoaika on enintään 5 minuuttia ja ruuhka-aikoina läpimenoaika on enintään 15 minuuttia.”**

Ilmailulaitos huolehtii että turvatarkastuspalvelut kaikilla lentoasemilla vastaavat EY-asetusta 2320/2002 ja 3001/2008 sekä sen nojalla annettuja asetuksia ja viranomais määräyksiä.

Kertomusvuoden aikana on keskitytty viranomais määräysten ohella koko turvatarkastusprosessin sujuvuuteen ja asiakaslähtöisyyteen osana palvelukokonaisuutta. Turvatarkastus on sujuvaa, eikä pitkiä odotusaikoja ole. Ruuhka-aikoinakin odotusajan tavoitetaso täyttyy. Turvatarkastusprosessia kehitetään jatkuvasti osana terminaalipalveluja. Asiakastyytyväisyystutkimuksen mukaan asiakkaat

5.3.2009

kokivat sekä turvatarkastuksen sujuvuuden että palveluasenteen parantuneen hieman edellisestä vuodesta

- **”Ilmailulaitos osallistuu osaltaan ja osoittaa tarvittavat resurssit liikenne- ja viestintäministeriön johdolla tehtävään työhön, jossa kartoitetaan ja analysoidaan EU:n sisämarkkinoille sopivia ratkaisuja nykyisin liikelaitosmuodossa tuotettavien Ilmailulaitoskonsernin palvelujen järjestämiseksi.”**

Ilmailulaitoksen toimitusjohtaja, varatoimitusjohtaja ja kehitysjohtaja osallistuivat liikenne- ja viestintäministeriön alaisen työryhmän työhön, jossa työstettiin lähinnä osakeyhtiöjärjestelyn edellyttämiä perusselvityksiä. Liikelaitos on huomioinut mahdollisen yhtiöittämisen osana strategiansa ja johtamismallinsa kehittämistä. Lisäksi liikelaitoksessa on käynnistetty yhtiöittämisen valmiuksia tukevia hankkeita mm. talouteen ja hallintoon liittyen. Lopullista toteutustapaa ja -aikataulua koskevan jatkovalmistelun edellyttämiä poliittisia linjauksia ei ole toistaiseksi tehty.

- **”Ilmailulaitos toimii Tiehallinnon teknisenä apuna pääkaupunkiseudun lentokenttätöiminnan kehittämisvaihtoehtojen ympäristövaikutusten arvioinnissa ja osoittaa tehtävään riittävät resurssit.”**

Ilmailulaitos on pitänyt Tiehallinnon kanssa neuvotteluja ja osallistunut Tiehallinnon järjestämään ympäristövaikutusten arviointi (YVA) -seminaariin. Prosessi on YVA-ohjelmointivaiheessa ja kestää varsinaisen YVA-työ mukaan lukien pari kolme vuotta.

- **”tulostavoite ja tuloutustavoite”**

Liikenne- ja viestintäministeriön Ilmailulaitokselle asettama tulostavoite 30,5 miljoonaa euroa saavutettiin ja tulos oli 34,7 miljoonaa euroa.

Ilmailulaitokselle asetettiin tuloutustavoitteeksi vuodelle 2008 50 % tuloksesta, kuitenkin vähintään 5 miljoonaa euroa.

ILMAILULAITOKSEN YMPÄRISTÖTYÖ

Ympäristöpolitiikkansa mukaisesti Ilmailulaitos toimii ennakoivasti ja siten, että ilmailu ei kuormita ympäristöä tarpeettomasti. Vastuu kuuluu jokaiselle työntekijälle. Ilmailulaitos seuraa ja arvioi toimintansa ympäristövaikutuksia voidakseen jatkuvasti parantaa toimintaansa ja vähentää haitallisia ympäristövaikutuksia. Ympäristön tarkkailutulokset julkaistaan aktiivisesti. Ilmailulaitoksessa hyödynnetään ISO14001–rakenteista ympäristöjohtamisjärjestelmää, jota ei ole sertifioitu. Ilmailulaitos seuraa alan kansainvälistä tutkimusta ja tekee ympäristöyhteistyötä ulkomaisten lentoasemien ja ilmailuorganisaatioiden kanssa.

Ilmailulaitoksen itse hoitama kiitoteiden liukkaudentorjunta, maahuolintayhtiöiden suorittama lentokoneiden jäänesto ja -poisto sekä lentoyhtiöiden, Puolustusvoimien ja yksityisten harjoittama ilma-alusten lentotoiminta ovat lentoasemien merkittävimpiä ympäristönäkökohtia. Ilma-alusten päästöihin ja meluun vaikuttaa välillisesti lennonvarmistusliiketoimintaan kuuluva ilmatilan käytön ohjaaminen. Lentoasemien lentokonemelutilannetta seurataan meluselvitysten ja -mittausten perusteella. Vuonna 2008 meluselvitykset laadittiin Helsinki-Vantaan ja Jyväskylän lentoasemille ja melumittauksia tehtiin Tampere-Pirkkalassa, Hallissa ja Utissa. Ilmailulaitos käytti talvikautena 2007–2008 yhteensä 2538 tonnia liukkaudentorjunta-aineita, mikä on 8 % enemmän kuin edellisenä kautena. Kasvu johtuu sääolosuhteista.

Ilmailulaitoksen omien ympäristötavoitteiden lisäksi asetetaan lentoasemille lainvoimaiset vaatimukset ympäristönsuojelulain mukaisessa lupamenettelyssä. Lupamenettelyyn liittyvä kuulemisprosessi myös varmistaa vuoropuhelun sidosryhmien kanssa. Kertomusvuonna Kittilän lentoaseman hakemus pan-

5.3.2009

tiin vireille. Helsinki-Vantaan ja Jyväskylän lentoasemien ympäristölupahakemukset kuulutettiin. Länsi-Suomen ympäristölupavirasto sai maan päälentoaseman hakemusta koskien noin 20 viranomaisen lausuntoa ja noin 220 yksityishenkilön muistutusta, joihin Ilmailulaitos antoi laajan vastineen. Virastoissa ovat lisäksi käsiteltävinä Turun, Kuopion ja Hallin lentoasemien ympäristöluvut.

Tilikauden aikana annettiin lupapäätökset Oulun ja Joensuun lentoasemille, jotka molemmat sijaitsevat pohjavesialueilla. Lupapäätökset sisältävät mm. ehtoja lentokoneiden jääestoaineiden sekä kiitoteiden liukkaudentorjunta-aineiden vaikutusten vähentämisestä. Ouluun on hankittu imuriauto keräämään lentokoneiden jäänestoainevalumat asematasolta puhdistamolle toimittamista varten. Lupapäätös annettiin myös Helsinki-Malmin lentoasemalle. Lupa koskee Ilmailulaitoksen toimintaa lentoasemalla.

Lentoasemien ympäristötunnusluvut julkaistaan erikseen vuoden 2008 ympäristökatsauksessa.

SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA

Ilmailulaitoksen sisäisen valvonnan järjestelmän tavoitteena on varmistaa, että liikelaitoksen toiminta on tehokasta ja tuloksellista, informaatio luotettavaa ja että säännöksiä ja toimintaperiaatteita noudatetaan.

Ilmailulaitoksessa kehitetään sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa edelleen osana johtamista. Vuoden aikana konsernissa suoritettiin koko konsernin strategiaan ja liiketoiminnan kehittämiseen liittyvä riskien tunnistaminen ja arviointi. Tunnistetuille riskeille tullaan laatimaan vuoden 2009 aikana riskienhallintasuunnitelmat. Kehitystyö riskienhallintaprosessien organisoimiseksi ja yhdenmukaistamiseksi jatkuu.

Ilmailulaitoksen strategian toteutumiseen vaikuttavista riskeistä olennaisimmat liittyvät toimialan yleiseen kehitykseen vallitsevassa erittäin epävarmassa taloudellisessa tilanteessa. Riskeiksi on tunnistettu myös poliittiset päätökset ja viranomaispäätökset, jotka saattavat rajoittaa mm. ympäristölupaan liittyen Ilmailulaitoksen liiketoimintamahdollisuuksia. Yleinen muutosten ennakointi ja hallinta asettavat haasteita tuloksen tekemiselle, prosessien hallinnalle, organisaation rakennepääomalle ja liiketoimintastrategialle. Mahdollinen lentoliikenteessä tapahtuva suuronnettomuus muodostaa merkittävän toiminnallisen riskin, jota hallitaan tehokkaalla operatiivisen toiminnan analysoinnilla ja auditoinnilla. Myös lähialueella mahdollisesti tapahtuvat suuronnettomuudet edellyttävät valmiuksien ja turvallisuuden, informaatioteknologian ja sidosryhmien riskien hallintaa.

Turvallisuudenhallintajärjestelmä on olennainen osa Ilmailulaitoksen valvonta- ja riskienhallintajärjestelmää. Turvallisuudenhallintajärjestelmän avulla hallitaan järjestelmällisesti turvallisuuskriittisiä toimintoja ja pyritään varmistamaan hyvän ja luotettavan turvallisuustason saavuttaminen ilmailulaitoksen tuottamissa palveluissa ja tuotteissa. Järjestelmä perustuu toiminnan huolelliseen suunnitteluun, järjestelmälliseen tiedonkeruuseen, tapahtumien analysointiin, toimenpiteistä päättämiseen, selkeään vastuuttamiseen ja toteuttamiseen sekä toimenpiteiden tehokkuuden ja vaikutusten arviointiin. Järjestelmään sisältyvät menettelyt, joiden avulla arvioidaan uusien, käyttöön otettavien laitteiden, järjestelmien ja toimintatapojen turvallisuutta hankkeen suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheissa. Turvallisuustasoa analysoidaan kattavasti ja korjaavat ja ehkäisevät toimenpiteet tehdään asian edellyttämällä kiireellisyydellä ja laajuudella. Turvallisuutta koskevat havainnot raportoidaan säännöllisesti hallitukselle vuoden aikana.

Turvallisuus- ja laatuysikkö toimii suoraan toimitusjohtajan alaisuudessa. Se tuottaa turvallisuuteen liittyviä analyyskejä, selontekoja ja kehitysehdotuksia sekä välittää tietoa turvallisuuteen liittyvistä epäkohdista ja niiden korjaus- ja kehittämistoimenpiteistä. Turvallisuus- ja laatuysikkö arvioi Ilmailulaitoksen turvallisuustasoa ja suorittaa auditointeja Ilmailulaitoksessa ja ulkopuolisissa organisaatioissa.

5.3.2009

Sisäinen tarkastus toimii hallinnollisesti Ilmailulaitoksen toimitusjohtajan alaisuudessa ja raportoi hallituksen asettamalle tarkastusvaliokunnalle. Sisäinen tarkastus avustaa tarkastusvaliokuntaa tuottamalla sille tarkastustyön kautta tietoa Ilmailulaitoksen valvonta- ja riskienhallintajärjestelmien toimivuudesta ja riittävydestä. Sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet on kirjattu toimintaohjeeseen, jonka Ilmailulaitoksen johto ja hallitus ovat hyväksyneet. Sisäinen tarkastus on myös sitoutunut noudattamaan sisäisen tarkastuksen kansainvälisiä ammattistandardeja.

Vuoden 2008 aikana suoritettavat tarkastukset perustuivat sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelmaan. Tarkastukset kohdistuivat konsernin liiketoimintoihin, tulosityksiköihin ja keskushallinnon prosesseihin. Tarkastuksissa arvioitiin mm. toimintojen tuloksellisuutta ja tehokkuutta, taloudellisen ja toiminnallisen raportoinnin luotettavuutta, toiminnan lainmukaisuutta ja varojen turvaamista. Tarkastushavainnot on käsitelty tarkastusten valmistuttua tarkastuskohteiden vastuuhenkilöiden kanssa ja tarvittavista toimenpiteistä on sovittu. Tarkastushavainnot on myös raportoitu vuoden aikana Ilmailulaitoksen johdolle, tarkastusvaliokunnalle sekä tilintarkastajille.

Vuoden 2008 aikana tehdyissä tarkastuksissa Ilmailulaitoksen riskienhallinta-, valvonta- sekä johtamis- ja hallintoprosessien toimivuudessa ja tehokkuudessa ei havaittu toiminnan kannalta oleellisia kehityskohteita eikä väärinkäytöksiin viittaavaa.

MERKITTÄVÄT VIRANOMAISMENETTELYT

Talouspoliittinen ministeriövaliokunta käynnisti tammikuussa 2008 selvityksen valtion liikelaitosten organisoitumisesta tulevaisuudessa. Työn taustalla on Euroopan unionin komission päätös, jonka mukaan konkurssilta suojattu toimija ei voi kilpailla markkinoilla aidosti. Selvitystyön tuloksia odotetaan kuluvan kevään aikana.

Euroopan parlamentti on käsitellyt vuoden 2008 aikana Euroopan komission julkistaman ehdotuksen uudeksi lentoasemamaksudirektiiviksi. Direktiivin hyväksyttiin 19. helmikuuta 2009 ja uuden direktiivin kansallinen käyttöönottoaika on viimeistään maaliskuu 2011. Hyväksytty maksudirektiivi sisältää Ilmailulaitoksen kannalta positiivisia ja nykyisiä hinnoittelukäytäntöjä tukevia muutoksia.

Euroopan unionin komissio teki 2007 päätöksen aloittaa valtioneuvoston EY 88(2) artiklan mukaisen muodollisen tutkintamenettelyn, joka koskee järjestelyjä Tampere-Pirkkalan lentoaseman ns. low-cost -terminaalissa. Komissio tutkii ja arvioi, ovatko järjestelyt sopusoinnussa valtioneuvoston sääntelyn kanssa ja soveltuvatko ne yhteismarkkinoille. Suomi on vastauksessaan 13.11.2007 katsonut, että toteutettavat toimet eivät sisällä valtioneuvoston tukea. Vuoden 2008 syksyllä komissio on tehnyt asiaan liittyen lisäselvityksiä ulkopuolisen konsultin avustamana. Ilmailulaitos odottaa asiassa ratkaisua lähiaikoina.

HENKILÖSTÖ

Konsernin palveluksessa oli kertomusvuoden aikana keskimäärin 2 202 henkilöä (2239), joista Ilmailulaitoksessa työskenteli 1721 (1703) henkilöä ja Airpro Oy:ssä 475 (530)

Henkilöstön määrä vuoden lopussa oli konsernissa 2 700 (2 571) ja Ilmailulaitoksessa 1 888 (1 875). Määräaikaisten työntekijöiden osuus väheni ja vakituisten määrä kasvoi. Konsernin vakituisten henkilöstön määrä oli 2 077 (1 936) ja määräaikaisena työskenteli 623 (635).

Kertomusvuoden alussa Ilmailulaitos organisoitiin liiketoiminnoittain. Henkilötyövuosina kuvattuna lentoasemaliiketoiminnassa työskenteli 820 henkilöä, lennonvarmistusliiketoiminnassa 563 ja kaupallisessa liiketoiminnassa 109 henkilöä. 253 henkilöä työskenteli keskitetyissä palveluissa ja konsernihallinnossa.

5.3.2009

Tilikauden aikana Ilmailulaitoksen henkilöstöstrategia uudistettiin vuosille 2008–2010. Painopistealueina ovat liiketoimintastrategiaa tukevan osaamisen kehittäminen, avainosaajien tunnistaminen, moniosaajuuden tukeminen sekä työhyvinvointi ja esimiestyö. Lisäksi kehitetään muutosjohtamisen valmiuksia.

Kesällä valmistui Ilmailulaitoksen tasa-arvo-ohjelman seurantaraportti. Tarkastelujaksolla 2003–2007 oli nähtävissä hienoista naisten aseman paranemista. Esimerkiksi johto- ja päällikkötehtävissä työkentelevien naisten lukumäärä kasvoi. Kokonaisuutena naisten ja miesten suhteelliset osuudet ovat pysyneet samoina. Suunnitelma naisten osuuden lisäämisestä ei ole toteutunut. Syyksi arvelaan yleistä ammatillista segregatiota Suomessa. Jatkossa tasa-arvotyön pääpaino päätettiin kohdistaa rekrytoinnin ja palkkausjärjestelmän tasapuolisuuteen.

Vuoden 2008 aikana toteutettiin useita työhyvinvointia tukevia kampanjoita. Samoin toteutettiin kaikkia koskeva henkilöstötutkimus ja esimiestutkimus. Tutkimustulosten perusteella viedään eteenpäin työyhteisön ja esimiestyön kehittämistä.

Henkilöstölle on maksettu voittopalkkiota liiketoiminnan tuloksen perusteella vuodesta 2003 lähtien. Voittopalkkioperiaatteiden mukaisesti Ilmailulaitoksen vuoden 2008 tuloksesta maksetaan henkilöstölle voittopalkkiona henkilöstörahastoon 1,6 miljoonaa euroa (1,8). Tämä kulu sisältyy tuloslaskelman henkilöstökuluihin.

HALLINTO JA TILINTARKASTAJAT

Ilmailulaitoksen hallituksen toimintakausi on kolme vuotta. Tilikausi 2008 oli vuonna 2006 nimitetyn hallituksen viimeinen toimintavuosi.

Ilmailulaitoksen hallituksen puheenjohtajana toimi toimitusjohtaja Jussi Järventaus. Varapuheenjohtajana toimi neuvotteleva virkamies Rita Linna. Muita jäseniä olivat taloustieteiden maisteri Eeva Niskavaara, toimitusjohtaja Sinikka Mönkäre, professori Hannu Seristö, varatuomari Pirkko Juntti ja henkilöstön edustajana tarkastaja Heikki Vaalgamaa. Hallitus kokoontui tilikauden aikana 11 kertaa.

Hallituksen keskuudestaan valitsemien tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja oli Eeva Niskavaara sekä jäsenenä Rita Linna ja Pirkko Juntti. Tarkastusvaliokunta kokoontui tilikauden aikana viisi kertaa.

Hallitus valitsi keskuudestaan palkitsemisvaliokunnan tilikaudella 2008. Valiokunta kokoontui tilikauden aikana 4 kertaa. Sen puheenjohtajana toimi Jussi Järventaus ja jäsenenä olivat Rita Linna ja Hannu Seristö. Hallituksen ja sen valiokuntien sihteerinä toimi Erkki Pitkänen.

Ilmailulaitoksen toimitusjohtajana toimii Samuli Haapasalo.

Ilmailulaitoksen tilintarkastajana toimii KHT-yhteistö Deloitte & Touche Oy vastuullisena tarkastajana KHT Robert Kajander sekä JHTT Seppo Akselinmäki valtionalouden tarkastusvirastosta.

MUUTOKSET KONSERNIRAKENTEESSA JA HALLINNOSSA

Liikelaitoskonsernin rakenteessa ei tapahtunut muutoksia kertomusvuoden aikana.

Ilmailulaitoksen markkinointijohtajaksi nimitettiin 1.2.2008 alkaen Kimmo Ruotsalainen. Talousjohtajaksi nimitettiin Kirsti Lehtovaara-Kolu 15.3.2008 alkaen. Raija Niskanen nimitettiin 28.11.2008 Kuopion lentoaseman päälliköksi ja Itä-Suomen aluejohtajaksi. Henkilöstöjohtajaksi nimitettiin 1.12.2008 alkaen Kaarina Soikkanen ja lakiasianjohtajaksi Petteri Nissilä.

5.3.2009

OLENNAISET TILIKAUDEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Valtioneuvosto asetti joulukuussa Ilmailulaitokselle uuden hallituksen vuoden 2009 alusta alkavaksi kolmivuotiseksi toimikaudeksi.

Hallituksen puheenjohtajana jatkaa Suomen Yrittäjien toimitusjohtaja Jussi Järventaus. Hallituksen jäsenet ovat varatuomari Pirkko Juntti, neuvotteleva virkamies Rita Linna liikenne- ja viestintäministeriöstä, taloustieteiden maisteri Eeva Niskavaara, Helsingin kauppakorkeakoulun vararehtori Hannu Seristö ja SOK:n kehitysjohtaja Erja Takala. Henkilöstön edustajaksi nimitettiin Pauli Manninen. Ilmailulaitoksen tilintarkastajana jatkaa KHT - yhteistö Deloitte & Touche Oy vastuullisena tarkastaja KHT Robert Kajander. JHTT tilintarkastajana toimii Pasi Tervasmäki Valtiontalouden tarkastusvirastosta.

Valtioneuvoston tammikuussa 2009 tekemän linjauksen ja lisätalousarvioehdotuksen perusteella Ilmailulaitoksen vuodelta 2008 maksettava osinko mitoitetaan niin, että liiketoiminnan tuloksesta jätetään rahoitusta laskennallista osinkoa pienentämällä Helsinki-Vantaan lentoaseman korjaustöiden rahoitukseksi 10 miljoonaa euroa. Helsinki-Vantaan lentoaseman terminaalin korjaushankkeen kokonaiskustannukset ovat 23,1 miljoonaa euroa. Korjaustyöt ovat käynnistyneet.

Lisätalousarviossa on myös ehdotus valtion osallistumisesta yhdessä seutukunnan kanssa Oulun lentoaseman terminaalin laajennushankkeeseen yhteensä 12 miljoonalla eurolla ja Ilmailulaitokselta edellytetään noin 9 miljoonan euron liiketoiminnallista rahoitusta. Oulun matkustajaterminaalin laajennushankkeen kokonaiskustannukset ovat noin 21 miljoonaa euroa. Laajennushankkeen suunnittelu on käynnistymässä ja rakennustyöt aloitetaan syksyllä 2009.

VUODEN 2009 NÄKYMÄT

Lentoliikenteen ja matkustajamäärän kehitys vaikuttaa kaikkien Ilmailulaitos-konsernin liiketoiminta-alueiden menestykseen.

Lentoyhtiöiden tulosjulkistukset ja keskeisten tutkimuslaitosten ennusteet lentoliikenteen kehityksestä kuluvalle ja seuraavalle vuodelle edellyttävät varautumista suurempaan lentoliikenteen määrän supistumiseen kuin mihin Ilmailulaitos on vuoden 2008 aikana tekemissään laskelmissaan varautunut. Ilmailulaitoksen tekemät laskelmat perustuvat oletukseen, jossa kotimaan matkustajamäärä vähenee 6 prosentilla, kansainvälisen liikenteen matkustajamäärä vähenee 3 prosenttia ja lentoliikenteen operaatiot ovat samalla tasolla kuin vuonna 2008.

Liikenne- ja viestintäministeriön Ilmailulaitokselle asettama tulostavoite vuodelle 2009 on 29,4 miljoonaa euroa. Asetettu tulostavoite on tässä kysyntätilanteessa erittäin haasteellinen ja on mahdollista että sitä ei tulla saavuttamaan. Heikkenevän kysyntätilanteen vuoksi Ilmailulaitos käynnistää kulujen hallintaa ja kustannustehokkuutta parantavia hankkeita.

Kassavirtansa turvaamiseksi Ilmailulaitos sopeuttaa investointiohjelmaansa turvaten kuitenkin strategisten hankkeiden läpiviennin hyväksytyjen suunnitelmien mukaan.

On mahdollista, että valtio omistajana päättää yhtiöittää liikelaitoksen. Ilmailulaitos jatkaa toimenpiteitä, joilla luodaan valmiuksia aloittaa osakeyhtiömuotoinen toiminta seuraavan tilikauden alusta lukien.

5.3.2009

HALLITUKSEN ESITYS VOITONJAOKSI

Liikelaitoksen tulos vuodelta 2008 oli 34 706 631,43 euroa. Liikenneministeriö on asettanut Ilmailulaitoksen tuloutustavoitteeksi vuodelle 2008 50 % tuloksesta, kuitenkin vähintään 5 miljoonaa euroa.

Hallituksen ehdotus vuoden 2008 tuloksen voitonjaosta on seuraava:

- 50 % tuloksesta, 17 353 315,43 euroa jätetään omaan pääomaan
- 10 000 000,00 euroa jätetään omaan pääomaan valtioneuvoston elvytyspäätöksen mukaisen Helsinki-Vantaan terminaalin korjaustyön rahoittamiseen vuonna 2009
- 7 353 316,00 euroa maksetaan voitontuloutuksena.

5.3.2009

liite julkaistavaan toimintakertomukseen

Finavia

Tunnusluvut (milj. euroa)	2006	2007	2008	
Liikevaihto	266,9	290,2	312,4	
- muutos- %	9,8	8,7	7,6 %	
Käyttökate	64,9	75,8	86	
- käyttökate- % liikevaihdosta	24,3	26,1	27,5 %	
Liikevoitto	23,3	33,1	41,4	
- liikevoitto % liikevaihdosta	8,7	11,4	13,3 %	
Voitto	22,8	31,4	34,7	
- voitto % liikevaihdosta	8,5	10,8	11,1 %	
				<u>Voitto+korkokulut&muut rah</u> <u>kulut</u>
Sijoitetunpääoman tuotto- %	3,9 %	5,1 %	5,3 %	Oma pääoma+korolliset rahoitusvelat
Tuotto peruspääomalle %	12,4 %	17,0 %	18,8 %	<u>Voitto</u> Peruspääoma
Tuotto koko pääomalle %	3,1 %	4,0 %	4,1 %	<u>Voitto</u> Taseen loppusumma <u>Oma pääoma</u> Taseen loppusumma - saa- dut ennakot
Omavaraisuusaste %	77,4 %	73,4 %	71,2 %	
Investoinnit	59,9	74,4	108,0	
Investoinnit % liikevaihdosta	22,4	25,6	34,6 %	
Liikenteen hintamuutos % keskimäärin	4,1	5	1,1	
Henkilöstömäärä	1 707	1 703	1 721	
Palkat ja palkkiot	69,5	71,5	76,7	

Finavia konserni

Tunnusluvut (milj. euroa)	2006	2007	2008	
Liikevaihto	285,6	310,3	336,1	
- muutos- %	10,4	8,6	8,3 %	
Liikevoitto	27,4	33,9	46,6	
- liikevoitto % liikevaihdosta	9,6	10,9	13,9 %	
Voitto	23,7	28,7	35,4	
- voitto % liikevaihdosta	8,3	9,2	10,5 %	
				<u>Voitto+korkokulut&muut rah</u> <u>kulut</u>
Sijoitetunpääoman tuotto- %	4,1	4,6 %	5,5 %	Oma pääoma+korolliset rahoitusvelat
Tuotto koko pääomalle %	2,8	3,1 %	3,7 %	<u>Voitto</u> Taseen loppusumma <u>Oma pääoma</u> Taseen loppusumma - saa- dut ennakot
Omavaraisuusaste %	66,7	63,1	62 %	
Investoinnit euroa	84,2	93,5	112,7	
Investoinnit % liikevaihdosta	29,5	30,1 %	33,5 %	
Henkilötyövuodet (htv)	2 182	2 239	2 202	
(henkilötyökertymä henkilötyövuosina = henkilö- työ keskimäärin)				